

SURİYE’NİN YENİDEN İNŞA SÜRECİ ESAD REJİMİNE MEŞRUIYET KAZANDIRIR MI?

Suriye, jeopolitik önemi gereği Ortadoğu’da geçmişten günümüze önemli bir ülke olagelmıştır. Ancak 2011 sonrası ortaya çıkan krizin uluslararası boyut alması Suriye’yi çok daha önemli bir hale getirmiştir.

Hamza Haşıl

Araştırma Asistanı, ORSAM

Suriye iç savaşında geride kalan 8 yıl, Suriye’nin alt ve üst yapısının büyük oranda yıkılmasına yol açmıştır. Her ne kadar Suriye genelinde iç savaşın sona erdiğinden bahsetmek henüz mümkün değilse de bazı bölgelerde hayatın normale dönmeye başlaması yeni bir tartışmayı beraberinde getirmiştir: “Suriye’nin yeniden inşa süreci ne şekilde olacak ve bu sürece kimler katılacak?” Bu soru

üzerinden şekillenen tartışmalar uluslararası basında son yıllarda sıkça işlenmesine rağmen, Suriye’nin yeniden inşasında Suriye adına hangi yerel aktörün muhatap alınacağı sorusu pek de gündeme getirilmemiştir. Bunun sebebi olarak Beşar Esad’ın son dönemde gücünü konsolide etmesi ve inşa

sürecine katılacak aktörler için doğal muhatap olarak görülmesi yatıyor olabilir. Fakat Esad rejimini meşru görmeyen birçok ülkenin de Suriye’nin yeniden yapılandırılmasına katılmak istediği bilinmektedir. Bu çalışmada, Suriye’nin yeniden inşa sürecinin Esad rejimine ne gibi yansımaları olacağı

ve daha önemlisi uluslararası kamuoyunda rejime meşruiyet kazandırıp kazandırmayacağı sorusu tartışılacaktır.

Esad rejiminin Suriye’de başlayan barışçıl protestoları orantısız şiddet kullanarak bastırmaya çalışması, onun uluslararası toplumun gö-

zünde meşruiyetini kaybetmesine neden olmuştur. Bu sebeple, her geçen gün güç kaybeden ve iktidardan her an uzaklaştırılması beklenen Esad, 2015 yılında Rusya’nın Suriye iç savaşına müdahil olması ile yeniden güç kazanmaya başlamıştır. Gelinen noktada Esad’ın iktidardan uzaklaştırılma-

sına yönelik söylemler büyük oranda rafa kalkmış ve rejimle ilişkilerin normalleştirilmesine yönelik adımlar atılmaya başlanmıştır. Özellikle Suriye’nin yeniden inşası için yapılan projeler ve aktarılması düşünülen finansal destekler rejimin muhatap alınması prensibine dayandırılmaya çalışılmıştır.

Esad rejiminin varlığını sürdürebilmesi için her türlü askeri, ekonomik ve siyasi desteği veren Rusya ve İran, bu sürecin doğal yatırımcıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Rejime yönelik tutumu nedeniyle bu iki ülke ile dolaylı olarak aynı yönde hareket eden bir diğer ülke ise Çin’dir. Çin, Suriye’nin yeniden inşası sürecinde rol alacağını birçok kez dile getirmekle birlikte rejimin kontrol ettiği bölgelerde yaptığı hastane, yol gibi çalışmalarla bu süreçte aktif rol alabilmesinin önünü açmıştır. Şubat 2018’de Çin’in Şam Büyükelçisi Qi Qianjin, yaptığı açıklamada Çin’in bu süreçte Esad rejimine daha fazla yardım sağlayacağını açık bir şekilde dile getirmiştir. Rusya ve İran gibi Suriye iç savaşının iki aktörünün rejime olan açık desteğinden sonra Çin gibi bir ekonomik süper gücün de Şam’a yardım edeceğini dile getirmesi kuşkusuz ki rejimin meşruiyet kazanmasında önemli bir etken olacaktır.

Rusya, Çin ve İran gibi ülkelerin yeniden yapılandırma sürecinde Şam’ı muhatap kabul etmeleri anlaşılabilir bir durumdur. Zira bu ülkeler, batılı güçlerin bölgede hegemonya kurmasından rahatsızlık duydukları için milli menfaatleri doğrultusunda Esad ile müttefiklik ilişkisine girmiştir. Fakat batılı ül-

başını çektiği blok Esad'ın Suriye'nin geleceğinde herhangi bir rol oynamaması gerektiğini düşündüğü için yeniden yapılandırmaya temkinli yaklaşmaktadır. Yeniden yapılandırma sürecinin başlatılmasının Esad'ın meşru kabul edilmesi anlamına geleceğini düşünmektedirler. İtalya, Avusturya ve Macaristan gibi ülkeler ise göç karşıtı tavır sergilediklerinden dolayı bir an önce Şam ile iletişime geçilmesini savunmaktadır. İtalya Dışişleri Bakanı Enzo Moavero Milanesi'nin Kasım 2018'de yaptığı "Esad'ın muhatap alınabileceği ve ülkesinin Şam'da yeniden büyükelçilik açabileceği" yönündeki açıklaması bu blogun Suriye'nin yeniden yapılandırılmasına yönelik isteğini ortaya koymaktadır. Suriye'nin yeniden yapılandırılmasına

ve Esad'ın meşruiyetine yönelik tartışmalar Avrupa içinde alevlenirken AB, BM ile birlikte 12-24 Mart 2019 tarihinde Brüksel'de "Suriye ve Bölgenin Geleceğine Destek" konulu bir konferans yapmaya karar vermiştir. AB Dışişleri ve Güvenlik Politikaları Yüksek Temsilci Federica Mogherini, Brüksel'de toplanan AB Dışişleri Bakanları Toplantısı'nın ardından bu konuyla ilgili yaptığı açıklamada, BM Suriye Özel Temsilcisi Geir Pedersen ile görüştiklerini ve Suriye'de siyasi bir geçişi desteklediklerini belirtmiştir. Dolayısıyla yapılacak bu konferans birçok açıdan problemin tartışılmasına ve paydaşlar arasında uzlaşmaya varılmasına olanak sağlayacaktır. Avrupalı siyasilerce yapılan açıklamalar dikkate alındığında konferansın ana tartışması, göçün engellenmesi ve siyasi geçişin sağlanması için Esad ile muhatap olunarak yeniden inşa sürecinin başlatılması ve Esad'ın hiçbir koşulda muhatap alınmaması gerektiği fikirleri ekseninde olacaktır.

Türkiye ise Suriye'nin yeniden inşasında etkin olabilecek bir ülke konumundadır. Halihazırda Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı bölgelerinde inşa faaliyetleri yürüten Türkiye'nin, Koalisyon güçlerinin maddi desteği olması halinde Suriye sınırında oluşturulması beklenen güvenli bölgede de bu yapı faaliyetlerini yürütebileceğini Cumhurbaşkanı Erdoğan ifade etmiştir. Türkiye kendi nüfuzu altındaki bölgelerde, zaten yeniden inşa faaliyetlerini yürütmektedir. Fakat Türkiye'nin bu inşa faaliyetlerini daha ileriye taşıyarak oluşturulması muhtemel güvenli bölgede de sürdürebilmesi için Esad rejimi ile ne

tür bir etkileşime gireceği henüz belirsizliğini korumaktadır. Tüm bunların yanı sıra Suriye'de Türkiye'nin dahil olmadığı bir yeniden inşa sürecinin başlatılması pek mümkün gözükmemektedir.

“
Yeniden yapılandırmaya birçok ülke talip olsa da bu durum Esad rejimini doğrudan muhatap almayı gerektireceği için son derece kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle yeniden inşa sürecine katkı verecek ülkeler bunu kalıcı bir siyasi çözüm şartına bağlamak isteyecektir.

”
Suriye rejiminin son dönemlerde sahada edindiği kazanımlar, bölgesel ve uluslararası ölçekte güç kazanmasını sağlamıştır. Bu durum, Suriye iç savaşındaki sıcak çatışma boyutunun asgari düzeye inmesine yol açarken, rejim ile ilişkileri normalleştirme ve yeniden yapılandırma sürecinde etkin rol alma gibi konuları ön plana çıkarmıştır. Yeniden yapılandırmaya birçok ülke talip olsa da bu durum Esad rejimini doğrudan muhatap almayı gerektireceği için son derece kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle yeniden inşa sürecine katkı verecek ülkeler bunu kalıcı bir siyasi çözüm şartına bağlamak isteyecektir. Ancak siyasi çözüm olmaksızın Şam ile yeniden inşa üzerinden irtibat sağlanması, 8 yıllık iç savaşın Suriye halkı için ne gibi bir kazanım sağladığı sorusunun uluslararası kamuoyunda daha fazla sorgulanmasına neden olacaktır.